

בענין תוספת שבת ויו"ט

הגמ' במס' כתובות מז. רוצה למצוא מקור שהאב זכאי במעשה ידים של בתו נערה וז"ל "מסתברא דאביה הווי דאי ס"ד מעשה ידיה לאו דאביה אלא הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסריה לחופה היכי מצי מסר לה הא קמבטל לה ממעשה ידיה." ורש"י מפרש שצריכים לקיים הפסוק "את בתי נתתי לאיש הזה", דנתינה של חופה נכללת בתוכה. ואם האב מבטל את בתו ממעשה ידיה בשעת הנתינה לחופה (דהיא אינה עושה מלאכה כל יום חופתה), היכי מצי לעשות את הנתינה הזאת. ואח"כ רב אחאי פריך עלה, ואחת מהפירוכות היא, "אי נמי (אימא) דמסר לה בשבתות וימים טובים." דהיינו, נימא שיכול לעשות החופה בשבת ויו"ט שהיא אינה עושה מלאכה בלא"ה כיון שיש איסור מלאכה בימים אלו.¹ ומשום הפירכא הזאת, הגמ' נותנת מקור אחר שהאב זכאי במעשה ידי בתו.

ותוס' (שם ד"ה דמסר) כתב וז"ל "אע"ג דאמר במו"ק ושמחת בחגיך ולא באשתך דאין נושאים נשים בחולו של מועד משום דאין מערכים שמחה בשמחה ודרשה גמורה היא כדאמר בחגיגה דהוי דאורייתא איכא למימר דהכא איירי שעה אחת לפני יו"ט שהוא כיו"ט לענין מלאכה דתוספת דאורייתא ובטילה באותה שעה מן המלאכה." לכאורה ההבנה בתוס' היא שתוספת שבת ויו"ט רק דין באיסור מלאכה אבל לענין שאר דיני שבת ויו"ט כגון מצות שמחת יו"ט אינה נחשבת שבת ויו"ט עדיין² ומשו"ה בשעת תוספת יו"ט הבת יכולה להינשא ואינה בטילה ממלאכה אז.

ור' אלחנן באגם ווסירמן זצ"ל בקו"ש מס' פסחים אות רי"ב הקשה מתוס' בריש פ' ערבי פסחים (ד' צ"ט: ד"ה עד שתחשך) שכתב דאכילת

---

¹ ועי' בגליון הש"ס שהקשה דעדיין היא יכולה לעשות מלאכות כגון לחתוך תלוש ולשמור פירות דהם דברים המותרים לעשות בשבת ויו"ט. ועי' ברש"ש מה שתירץ לזה.

² עי' ספר עמק ברכה עמ' ס"ו שמביא ראיה שזה דעת הספר חסידים (שהובא במג"א סי' רס"ז) שס"ל דאין יוצאים סעודת שבת אלא א"כ אכלו כזית בליל שבת.

מצה דווקא עד שתחשך (ולא כמו בשבת דאפשר לקדש מבעוד יום) וטעמא משום דכתיב בפסוק "בלילה", ותוספת יו"ט לא הוי לילה. ומשמע דאי לאו הקרא ראוי לומר דיוצא בפסח ומצה בתוספת יו"ט, ובאמת אומרים דכיון דקדוש לענין איסור מלאכה ה"ה דקדוש לענין שאר מצוות היום. ולכאורה זה סתירה לתוס' בכתובות שמשמע שתוספת יו"ט רק קדוש לענין איסור מלאכה ולא לשאר מצוות היום כמו שמחת יו"ט.

רי"ש אלישיב בהערות למס' כתובות כאן, וגם הגרי"ד סאלאוויצקי המובא בספר ברכת אברהם על פסחים ד' צ"ט; כתב לתרץ שבאמת אין סתירה בתוס' והעיקר כמו תוס' בפסחים שתוספת יו"ט עושה קדושה לכל דיני יו"ט. והפשט בתוס' בכתובות הוא כדאיתא בפסחים ד' ע"א. דבליל יו"ט ראשון ליכא מצות שמחת יו"ט. ואם סוברים שהכוונה היא דאין שמחת יו"ט כלל בליל יו"ט ראשון, למה תוס' לא תירצו בפשיטות שאיירי בלילה ממש ולמה הוצרכו לומר שאיירי בזמן תוספת יו"ט.

והגדולי אחרונים הנ"ל מתרצים ע"פ הגמ' במועד קטן ד' ט. שמקשה איך יכולים לישא בערב הרגל אם הז' ימי שמחת חתן וכלה מעורבים עם שמחת יו"ט שלמחרת. הגמ' מתרצת ש"עיקר שמחה חד יומא הוא", דהיינו רק ביום הראשון של שמחת חתן וכלה יש דין של אין מערבים שמחה בשמחה. ולכאורה זה המקור לשיטת הרמ"ה שהובא ברא"ש במס' כתובות ס"ה ה' שס"ל דיום א' של שמחת חתן וכלה הוי דאורייתא (והוא מביא סמך מן הפסוק בשה"ש "ביום חתונתו וביום שמחת לבו", אלמא דשמחת לבו הוא ביום החופה). ולפי"ז א"ש למה תוס' לא תירצו שהחופה היא בליל יו"ט ממש, דאפילו אם אין מצות שמחת יו"ט בלילה, אפי"ה השמחת חתן וכלה של יום ראשון נמשכת עד יום המחר (דהשמחה הוא לכל יום הראשון) ואז תהיה בעיה של אין מערבים שמחה בשמחה. אבל בזמן תוספת יו"ט, רק נחשב לילה לענין קדושת יו"ט אבל לא לשאר מילי, וכיון שכן, לענין שמחת חתן וכלה עדיין נחשב יום, וה"עיקר שמחה חד יומא הוא" נשתלם בזמן צאת הכוכבים ואז אין בעיה של אין מערבים שמחה בשמחה כיון דהוא יום שני לגבי שמחת חתן וכלה. בסיכום, גם תוס' בכתובות מודה שתוספת שבת ויו"ט קדוש לכל דיני שבת ויו"ט ולא רק לאיסור מלאכה, והטעם דאין בעיה של אין מערבים שמחה בשמחה בזמן תוספת יו"ט הוא משום דאין מצות שמחת יו"ט נוהג בליל יו"ט ראשון, והשמחת חתן וכלה דאורייתא נגמרה בצאת הכוכבים ואינה נמשכת ליום ראשון של יו"ט.

ומקור לדברינו הנ"ל שאפילו אם תוספת שבת ויו"ט הוא לכל דיני שבת ויו"ט אפי"ה אינה לילה לשאר מילי, הוא דעת המהרי"ל שהובא ברמ"א ביו"ד סי' קצ"ו שאשה נדה עדיין יכולה לעשות הפסק טהרה אפילו אם הקהל כבר קבל על עצמם שבת מבעוד יום. דהיינו, אע"פ שהקהל כבר קבל שבת, אפי"ה אינו נחשב לילה לגבי הנדה. וע' בבאור הגר"א שם שמביא למקור הדין הזה את תוס' שלנו בכתובות וגם תוס' בפסחים. ולכאורה הגר"א ראה משני תוס' אלו שתוספת שבת ויו"ט הוא קדוש לכל דיני שבת ויו"ט אבל אינה לילה לשאר דיני תורה, וזה א"ש לפי דברינו הנ"ל. ויסוד זה א"ש גם לפי הנך פוסקים דסוברים דאין אנו יוצאים ידי חובת ק"ש וספירת העומר מבעוד יום בזמן תוספת שבת. (אבל עי' בט"ז בסי' תרס"ח שמשמע דבאמת יוצאים במצוות אלו מבעוד יום. וצ"ב בדעתו.)

וכל התירוץ שאמרנו לעיל ליישב את תוס' בכתובות ופסחים היה מיוסד על ההנחה שליכא שמחת יו"ט בליל יו"ט ראשון. אבל לכאורה יש כמה ראיות שיש שמחת יו"ט בליל יו"ט ראשון. ואחת מהראיות היא מהגמ' בפסחים קח: שאומר בשתאן (הד' כוסות) חי או בבת אחת ש"ידי יין יצא" ופירשו הרשב"ם ותוס' דכוונתו הוא דיצא שמחת יו"ט. והתם איירי בליל הסדר שהוא ליל ראשון של יו"ט - וא"כ מבואר דבאמת יש מצות שמחה בליל יו"ט ראשון. אבל מה נעשה עם הדרשה שהובאה בפסחים ע"א. שלכאורה אומרת דליכא מצות שמחה.

והנה, השאגת אריה עומד בכל זה בסי' ס"ח ומסיק דמצות שמחה בליל יו"ט ראשון רק דין דרבנן ומדאורייתא ליכא מצות שמחה. וזה א"ש יותר לפי שיטת תוס' במו"ק ד' יד: בד"ה עשה שס"ל דשמחת יו"ט דאורייתא רק נתקיימה ע"י שלמי שמחה, ושמחת הרגל שנזכרה בערבי פסחים ד' קט. (אנשים בראוי להם ונשים הראוי להם...) רק מצוה דרבנן. לפי"ז, הדרשה שממעטת שמחת יו"ט בליל יו"ט ראשון ממעטת שלמי שמחה.

אבל לפי"ז עדיין יש לשאול, דאם יש מצות שמחת יו"ט בליל יו"ט ראשון לכל הפחות מדרבנן, איך תוס' יכול לומר שאיירי דמסר לה לחופה בזמן תוספת יו"ט, הלא עדיין תהא בעיה של אין מערבים שמחה בשמחה כיון דתוספת יו"ט קדוש לכל דיני יו"ט וכדהוכחנו לעיל. באמת זה אינו קשה כלל, דהגמ' רק צריכה למצוא היכא תימצא כדי לקיים הפסוק של "את בתי נתתי לאיש הזה" במסירה לחופה, ורק צריך גוונא על מדריגה של

דאורייתא. (ומשו"ה תוס' הוצרכו להדגיש שהדין של אין מערבים שמחה בשמחה היא דין דאורייתא, דאי הוי רק דין דרבנן, לא היה קשה להם כלל.) וכיון שאין מצות שמחת יו"ט בליל יו"ט ראשון מדאורייתא, תוס' יכולים למוקים את הגוונא של הפסוק בזמן תוספת יו"ט דאז אין בעיה של אין מערבים שמחה בשמחה במדריגה של דאורייתא וכדפירשנו לעיל.